

OŚWIATOWE ABC

ZDOLNOŚCI DZIECI

Drodzy Rodzice, zapraszamy do refleksji.

Zastanówmy się wspólnie:

- Czy potrafimy określić zainteresowania, pasje, uzdolnienia własnego dziecka?
- Czy i jak często zadajemy dziecku pytanie, **czym chce się zająć** w wolnym czasie?
- Czy wiemy, **co lubi robić** i co jego zdaniem **jest możliwe do osiągnięcia**?

- Jak dobrze znamy zainteresowania, mocne strony, zdolności swoich pociech?
- Jak dobrze znają uzdolnienia swoich uczniów pedagodzy i nauczyciele w szkole?
- Czy uczniowie **zdolni potrzebują wsparcia** od nauczycieli i pedagogów czy wręcz przeciwnie, ponieważ są zdolni – poradzą sobie sami, „wystarczy tylko im nie przeszkadzać”?

Zapraszamy do lektury Oświatowego ABC, tym razem poświęconego dzieciom i uczniom zdolnym.

Jak rodzic może poznać, czy jego dziecko posiada szczególne zdolności?

Czy Twoje dziecko interesuje się roślinami? Lubi konstruować? Każdą wolną chwilę potrafi spędzić przy komputerze, by poznać do końca jego możliwości?

A może trenuje bieganie na długie dystanse, śpiewa lub tańczy i ma już jakieś sukcesy w którejś z tych dziedzin?

Dostrzegasz w nim szczególną wrażliwość, jeśli chodzi o pomaganie innym?

A może interesuje się astronomią, fizyką lub robi coraz to nowe doświadczenia i eksperymenty?

Może właśnie projektuje stroje lub zakłada zespół muzyczny i czynnościom tym poświęca wiele czasu i uwagi?

Jeśli którekolwiek pytanie pasuje choć w najmniejszym stopniu do Twojego dziecka, warto zatroszczyć się o rozwój przejawianych przez nie zdolności.

Jakie są dzieci - uczniowie zdolni?

Takie dzieci wyróżniają się wiedzą pozaszkolną oraz niekiedy ukierunkowanymi już w okresie wczesnego dzieciństwa uzdolnieniami i pasjami.

Mają też odmienne od swoich rówieśników potrzeby rozwojowe. Są wymagający, dociekliwi, niełatwo ich zaspokoić zdawkową odpowiedzią na pytanie, które właśnie zadali. Interesują się wszystkim i najczęściej wytrwale, do momentu, aż zaspokoją swoją ciekawość oraz zgłębią interesujący ich temat.

Cechy i zachowania dzieci — uczniów zdolnych

Pozytywne:

- uczą się szybciej, chętniej i łatwiej - mają dobrą pamięć, zapamiętują więcej i szybciej niż ich rówieśnicy,
- są ciekawi świata, zadają wiele pytań, kwestionują wiedzę,
- potrafią przez dłuższy czas koncentrować uwagę na czymś, co je interesuje,
- lubią rozwiązywać zadania, problemy, badać, eksperymentować, samodzielnie odkrywać wiedzę,
- najczęściej posiadają bogaty zasób słownictwa, często posługują się wyrazami, zwrotami i pojęciami używanymi przez dorosłych,
- mają wysokie oczekiwania wobec siebie i innych,
- interesują się wieloma zagadnieniami naraz,
- mają poczucie humoru.

Negatywne:

- mają trudności w przystosowaniu do grupy (chęć ciągłego imponowania, dominowania, postawa rywalizacyjna),
- niektórzy zdolni okazują lekceważenie rówieśnikom, a nawet nauczycielom i innym dorosłym, w tym swoim najbliższym – rodzicom, bywają zarozumiali,
- potrafią manipulować innymi dla osiągnięcia własnych korzyści lub skupienia uwagi na sobie,
- przejawiają zachowania roszczeniowe, czasem reagują agresywnie lub lękowo,
- mają trudności w stosowaniu teorii w praktyce. Prezentują wiedzę encyklopedyczną,
- cechuje ich chwiejność emocjonalna, nieśmiałość lub nadpobudliwość psychoruchowa.

Jak wychowywać zdolne dziecko? Jak je wspierać w rozwoju?

Rodzice często zadają te pytania sobie, nauczycielom i specjalistom z zakresu edukacji uczniów zdolnych. U tych ostatnich szukają pomocy w wychowywaniu swoich zdolnych, uzdolnionych, a czasem wręcz utalentowanych dzieci.

Nie ma specjalnych metod wychowywania dzieci zdolnych.

Warto jednak zastanawiać się, jak zadbać o to, aby jednostki te mogły jak najbardziej harmonijnie się rozwijać.

Im wcześniej zaczniesz obserwować wszelkie przejawy ciekawości i zainteresowań dziecka, tym bardziej świadomie każdego dnia będziemy uczestniczyć w procesie kształtowania się jego uzdolnień.

Zacznijmy więc od zaspokajania ciekawości poznawczej najmłodszych pytających nieustannie: co to?, po co?, dlaczego? Dziecięca ciekawość ma wówczas ogromne szanse przerodzić się

w dociekliwość, chęć zgłębiania otaczającego świata i samodzielnego zdobywania wiedzy.

Niezwykle cenne będzie więc częste czytanie, opowiadanie bajek, historii, treści książek, które rozbudzają ową naturalną, spontaniczną ciekawość.

Rodzice są pierwszymi i najczęściej najbardziej znaczącymi nauczycielami i wychowawcami młodego pokolenia.

Częste i długie rozmowy z dziećmi mają znaczący wpływ na rozwój zainteresowań i późniejszych uzdolnień. Wprowadzają dzieci w świat nauki i wiedzy, w otaczającą rzeczywistość.

Ważny element rozpoznawania i rozwijania zdolności to także wspólne wartościowe zabawy, np. liczenie sumy

liczb w rejestracjach mijanych samochodów podczas podróży, rozwiązywanie zagadek i układanie zadań o przygotowywanych właśnie na obiad potrawach.

Także nauczyciele, już w przedszkolu i edukacji wczesnoszkolnej, wspierają pierwsze zainteresowania, pasje swoich podopiecznych poprzez stwarzanie takich sytuacji dydaktycznych, które zachęcają je do: budowania z klocków, śpiewania piosenek, tanecznych i recytatorskich popisów, liczenia, rozwiązywania problemów w praktyce, uczenia się pracy w zespole.

Czy Twoje dziecko jest zdolne?

Zdecydowanie tak!

Każdy z nas jest zdolny.

Jednak różnimy się od siebie nie tylko rodzajem posiadanych zdolności, ale także ich poziomem.

KAPITAŁ LUDZKI
NARODOWA STRATEGIA SPÓJNOŚCI

MINISTERSTWO
EDUKACJI
NARODOWEJ

OŚRODEK
ROZWOJU
EDUKACJI

UNIA EUROPEJSKA
EUROPEJSKI
FUNDUSZ SPOŁECZNY

Publikacja współfinansowana przez Unię Europejską w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego

Dodatek przygotowany przez Ośrodek Rozwoju Edukacji

ZDOLNOŚCI

UZDOLNIENIA

TALENTY

To różnice indywidualne pomiędzy możliwościami intelektualnymi każdego z nas, które sprawiają, że pomimo takiej samej wiedzy i motywacji niektórzy ludzie osiągają lepsze od innych rezultaty w uczeniu się i działaniu.

Rozwijane zdolności naturalne, poparte wielogodzinną pracą (np. trenowaniem jakiejś dziedziny sportu), mogą ujawnić talent.

W projekcie prowadzonym przez Ministerstwo Edukacji Narodowej i Ośrodek Rozwoju Edukacji „Opracowanie i wdrożenie kompleksowego systemu pracy z uczniem zdolnym” zespół ekspertów nazwał ucznia zdolnego wskazując na wyróżniającą go przynajmniej jedną z trzech wymienionych poniżej cech:

- ma wysokie osiągnięcia lub możliwości takich osiągnięć w dziedzinie nauki, twórczości lub działalności społecznej (obywatelskiej, charytatywnej)

- charakteryzuje go wysoki poziom uzdolnień specjalnych (np. artystycznych, sportowych, organizacyjnych, poznawczych – zwykle przedmiotowych, społecznych)
- odznacza się wysokim poziomem zdolności ogólnych, inaczej poznawczych, zwanych też często szkolnymi (dotyczą przedmiotów szkolnych takich jak: matematyka, biologia, historia itd.)

Wymienione cechy poparte są cechami osobowości, między innymi wysoką motywacją, aktywnością własną, zaangażowaniem, zdolnością przewidywania.

To zdolności specjalne, inaczej kierunkowe umożliwiające osiągnięcie wysokich rezultatów w różnych dziedzinach, np. z przedmiotów szkolnych, ale także w dziedzinach artystycznej, technicznej, społecznej itd.

Osiągnięcia w dziedzinie przedmiotów szkolnych, np. tytuł finalisty lub laureata w olimpiadzie, sukcesy i wyróżnienia w dziedzinie artystycznej lub sporcie to wskazanie na uzdolnienia specjalne, kierunkowe.

Każdy człowiek potrafi rysować, malować, tańczyć, mówić w jednym lub kilku językach – jest więc zdolny, tzn. posiada zdolność ogólną do wykonywania powyższych aktywności. Jednak efekty podejmowanych przez ludzi działań są różne pod względem jakości – jedni

wykonywają je lepiej, inni zdecydowanie gorzej. Tych pierwszych uznać można zatem za zdolniejszych, drugich za mniej zdolnych.

Warto wiedzieć, że: wrodzone zadatki, aby mogły przerodzić się w talent, wymagają umiejętnego wspierania, stymulowania, motywowania, determinacji i wyjątkowej pracy dziecka i jego opiekunów – rodziców i nauczycieli.

Wielu psychologów, którzy poddali analizie kariery ludzi wybitnych, potwierdza, że potrzeba około dziesięciu lat pracy i dziesięciu tysięcy godzin, aby osiągnąć mistrzostwo w danej dziedzinie.

Świadomi rodzice bardzo interesują się zagadnieniami rozpoznawania zdolności i sposobami ich rozwijania. Aby rozwijać zdolności swoich

pociągają szukają specjalistycznej pomocy, wsparcia psychologiczno-pedagogicznego w literaturze, w szkole i poza nią – w instytucjach, organizacjach, w tzw. Miejscach Odkrywania Talentów (www.ore.edu.pl/odkrywamytalenty).

Przykładów uczniów przejawiających uzdolnienia

KASIA (lat 10) – od najwcześniejszych lat lubi oglądać bajki, filmy, czytać, słuchać opowiadań i informacji o zwierzętach. Podczas wakacji opiekowała się nawet mrówkami. Chore zwierzątko nie pozwoliło jej dotrzeć do szkoły na pierwszą lekcję. Z niecierpliwością czeka na każdy wtorek, kiedy jest lekcja przyrody. Zawsze jest zaangażowana, uważna, chętnie pomaga innym w rozwiązywaniu zadań, ćwiczeń. Uwielbia doświadczenia i eksperymenty. Sama z siebie prowadzi obserwacje zachowań swego pudelka i zapisuje je w pamiętniku. Zadaje wiele pytań i każdy temat łączy ze zwierzętami. Ostatnio wygrała konkurs wiedzy przyrodniczej. Chciałaby w przyszłości leczyć zwierzęta.

Kasia interesuje się przyrodą. Prawdopodobnie ma uzdolnienia przyrodnicze.

Jak pomóc takiemu DZIECKU w rozwijaniu zainteresowań i uzdolnień?

Stwarzaj możliwości rozwoju obserwowanych zainteresowań poprzez dostarczanie: albumów, czasopism, filmów, książek o tematyce związanej ze zwierzętami, organizowanie wycieczek do ZOO, muzeów przyrody naturalnej, centrów nauki, laboratoriów, wycieczek do lasu, parku. Zachęcaj do prowadzenia dziennika badań, przygotowywania projektów związanych z zainteresowaniami, a następnie umożliwaj prezentację nawet najmniejszych osiągnięć na szeroki forum. Jeśli zaobserwujesz, że zainteresowanie to staje się trwałe – dziecko przez długi czas poszerza swoją wiedzę, zgłębia tę tematykę, docieka, stawia pytania, poszukuje własnych odpowiedzi, wykorzystując różne źródła wiedzy – daje to podstawę do przypuszczeń, że są to uzdolnienia. Potwierdź wówczas swoje obserwacje i przypuszczenia zwracając się do specjalisty – nauczyciela w szkole lub psychologa w poradni psychologiczno-pedagogicznej.

Czy wiesz, że:

Ten rodzaj uzdolnień posiadają w dużej mierze podróżnicy, ekolodzy, odkrywcy nowych lądów, przedstawiciele nauk biologicznych i geograficznych, weterynarze. Do tej grupy zaliczyć należy także miłośników turystyki, ekologii, natury i zwie-

rząt, dbający o ochronę ich życia i harmonijny rozwój świata.

ZBYSZEK (lat 12) – zawsze wokół niego jest wielu kolegów. Inicjuje różne działania na terenie klasy i szkoły. Kiedy już pracuje w grupie, najczęściej to on planuje, wymyśla, jak to zrobić, żeby było interesująco, podejmuje ostateczne decyzje. Na ogół wszyscy go słuchają. Imprezy i spotkania, w które Zbyszek się angażuje zawsze są ciekawe i dobrze zorganizowane. Kole-dzy mówią, że rozumie problemy innych. Interesuje się polityką, chętnie ogląda i analizuje przemowy, wystąpienia ważnych osób ze sceny politycznej. Zbyszek chciałby w przyszłości robić wspólnie coś z innymi, pracować z ludźmi.

Zbyszek prawdopodobnie jest uzdolniony społecznie. Ma wysokie zdolności liderские.

Jak pomóc takiemu DZIECKU w rozwijaniu zainteresowań i uzdolnień?

Stwarzaj takie sytuacje, w których będzie on mógł samodzielnie zorganizować swoje urodziny, pozwałaj zapraszać do domu kolegów i koleżanki i brać udział w zabawach z rówieśnikami. Podsuwaj filmy, książki, z których będzie mógł uczyć się prawidłowych relacji z innymi ludźmi, zachęcaj do publicznych wystąpień, dyskutuj i wymieniaj poglądy z dzieckiem. Porozmawiaj z nauczycielami o swoich obserwacjach co do zainteresowań dziecka i poproś o wskazówki do pracy z nim.

Czy wiesz, że:

Ten rodzaj zdolności posiadają: politycy, społecznicy, sprzedawcy, psychoterapeuci, nauczyciele, menedżerowie, dyrektorzy, liderzy zespołów zadaniowych, negocjatorzy, tutorzy, pracownicy socjalni, lekarze i pielęgniarki.

zdjęcia @ fotolia.com

w różnych dziedzinach:

Jak pomóc takiemu DZIECKU w rozwijaniu zainteresowań i uzdolnień?

Zachęcaj do czytania i samodzielnego pisania tekstów. Na różne okazje kupuj pamiętnik, ciekawą książkę. Zachęcaj do udziału w konkursach recytatorskich, literackich, odczytach i otwartych wykładach, spotkaniach z literatami. Motywuj do nawiązywania kontaktów z kolegami i koleżankami, jeśli zauważasz, że Twoje dziecko podobnie jak Zuzia, ma słabe relacje z innymi. Rozmawiaj z dzieckiem o jego odczuciach, przeżyciach i emocjach. Staraj się jak najwięcej słuchać i zrozumieć uczucia dziecka. Korzystaj ze spotkań ze specjalistami, wspierając się w wychowywaniu tego rodzaju dziecka zdolnego ich wiedzą i kompetencjami. Zadbaj o pokonywanie trudności w innych przedmiotach, nie wywieraj jednak nacisku na dobre lub bardzo dobre oceny z przedmiotu, który stanowi problem dla dziecka.

Czy wiesz, że:

Do grupy osób, które cechuje ten rodzaj uzdolnień, zaliczamy: wybitnych pisarzy, filozofów, mistyków, psychoterapeutów, poetów, kompozytorów, artystów i prawników. Ludzie ci najczęściej rozumieją swoje emocje, uczucia, motywacje i system wartości, którym się kierują. W życiu ważny jest dla nich ich osobisty rozwój. Często osoby te zainteresowane są prawem, przestrzeganiem reguł, zasad, kodeksów. Zwykle kierują się normami moralnymi, bywa, że stają się autorytetami moralnymi dla innych.

Na przykładzie Zuzi łatwo zauważyć, że uczniowie uzdolnieni w jakimś kierunku mogą mieć także kłopoty w uczeniu się.

Są uczniowie, którym nauka przychodzi łatwo, i ci, którzy muszą więcej wysiłku włożyć w zaliczenie danego przedmiotu, wykazują natomiast uzdolnienia tzw. specjalne/kierunkowe np. artystyczne, sportowe, społeczne itp.

Na co dzień uzdolnienie to przejawia się zainteresowaniem innymi ludźmi, ich problemami, sukcesami. Osoby takie są otwarte, życzliwe, empatyczne, potrafią wyrażać i mówić o uczuciach swoich i innych. Mają w większości pozytywny stosunek do życia i innych ludzi. Często znakomicie wspierają ich w rozwoju. Ich życie to pasmo działań na rzecz innych.

ZUZIA (lat 15) – zazwyczaj chce wszystko

przemysleć, zastanawia się nad sobą, analizuje własne postępowanie, jest refleksyjna. Lubi być sama ze sobą. Pozornie wyizolowana, skoncentrowana na własnych przeżyciach, doznaniach. Prowadzi pamiętnik. Dużo czyta, pisze piękne opowiadania, wiersze, recytuje, ma bogaty zasób słownictwa. Była laureatką olimpiady z języka polskiego. W drugiej klasie gimnazjum zapisała się na trening interpersonalny. Lubi klasowe zajęcia z panią psycholog. Mówi o sobie, że udaje się jej docierać do samej siebie. Analizuje swoje zachowania, postępowanie. Pracuje nad sobą. Ma duże trudności na lekcjach matematyki. Problemy sprawiają jej zadania logiczne i geometria przestrzenna.

Zuzia przejawia uzdolnienia literackie.

Gdzie

szukać miejsc wsparcia dla ZDOLNYCH

- ▶ **KRAJOWY FUNDUSZ NA RZECZ DZIECI**
- ▶ **CENTRUM DZIECI ZDOLNYCH** – Specjalistyczna Poradnia Psychologiczno-Pedagogiczna, Uniwersytet dla Rodziców
- ▶ **STOWARZYSZENIE PRZYJACIÓŁ DZIECI ZDOLNYCH**
- ▶ **FUNDUSZ POMOCY MŁODYM TALENTOM JOLANTY I ALEKSANDRA KWAŚNIEWSKICH** „Porozumienie bez barier”
- ▶ **FUNDACJA „PRIMUS INTER PARES”**
- ▶ **FUNDACJA EWY CZESZEJKO-SOCHACKIEJ „PROMOCJA TALENTU”**
- ▶ **FUNDACJA IM. S. BATOREGO**
- ▶ **INSTYTUCJE**
- ▶ **Ośrodek Promocji Talentów** http://www.gimnazjum54.waw.pl/viewpage.php?page_id=28
- ▶ **Fundacja Konferencji Episkopatu Polski „Dzielo Nowego Tysiąclecia”** <http://www.dzielo.pl/>
- ▶ **Centrum Edukacji Artystycznej** <http://www.cea.art.pl/>
- ▶ **Projekty Centrum Edukacji Obywatelskiej** www.ceo.org.pl/portal/energia

- ▶ **Uniwersytet Dzieci** www.uniwersytetdzieci.pl
- ▶ **Ośrodek Rozwoju Edukacji** – projekt „Opracowanie i wdrożenie kompleksowego systemu pracy z uczniem zdolnym” www.ore.edu.pl/uczenzdolny
- ▶ **PROGRAMY I PROJEKTY**
- ▶ **Projekt Mazowieckie Centra Talentu i Kariery** www.msdcn.pl
- ▶ **Wars i Sawa** www.edukacja.warszawa.pl
- ▶ **DIAMEN T** www.diament.edu.pl
- ▶ **zDolny Ślązak** www.zdolnyslazak.pl
- ▶ **„Klub Młodego odkrywcy”** www.kmo.org.pl
- ▶ **„Fizyka jest ciekawa”** www.fizykajestciekawa.pl
- ▶ **„Newton też był uczniem”** www.newton.amu.edu.pl
- ▶ **„Matma mnie kręci”, „Matematyka bez granic”** www.mbg.uz.zgora.pl
- ▶ **POLECAMY uczniom zdolnym uczestnictwo w pilotażowych OLIMPIADACH GIMNAZJALNYCH z:**
- ▶ **matematyki**
- ▶ **informatyki**
- ▶ **języka angielskiego**
- ▶ **oraz z języka hiszpańskiego,**
- ▶ **które dają ich laureatom możliwość dostania się do wybranej szkoły ponadgimnazjalnej (czytaj więcej na: www.ore.edu.pl/uczenzdolny)**

Jak pracować z uczniem zdolnym, aby rozwijał swój potencjał?

Uczeń zdolny wymaga od nauczyciela indywidualnego podejścia.

- 1 Chce rozwiązywać rzeczywiste problemy, uczyć się więcej, szybciej i inaczej niż pozostali uczniowie w klasie.
- 2 Nauczyciele opracowują zadania i problemy, opierając się na dodatkowej literaturze, poszukują ekspertów z danej dziedziny, którzy mogliby podczas zajęć pozalekcyjnych lub np. drogą internetową pracować z uczniem nad wybranymi zagadnieniami.
- 3 Potrzeby ucznia zdolnego obligują nauczycieli do przygotowywania dodatkowego materiału poszerzającego wiedzę i zawsze wykraczającego nieco ponad możliwości ucznia zdolnego tak, aby stawiane przed nim zadania nie były zbyt łatwe ani też zbyt trudne.
- 4 W wielu szkołach, aby odpowiedzieć na specjalne potrzeby edukacyjne uczniów zdolnych, rezygnuje się z systemu klasowo-lekcyjnego oraz tradycyjnych metod organizacji zajęć. Nauczyciele opracowują indywidualne plany lekcji dla danego ucznia lub grupy uczniów, które umożliwiają im udział w zajęciach w innej klasie lub szkole.
- 5 Coraz częściej podpisane są także porozumienia z uczelniami. Najzdolniejsi uczniowie uczestniczą w wykładach, eksperymentach, uczą się wspólnie ze studentami w laboratoriach, przygotowują projekty, prowadzą badania. Uczestniczą w konsultacjach ze specjalistami z danej dziedziny wiedzy.
- 6 Szkoły coraz częściej we współpracy z uczelniami, instytucjami naukowymi organizują Festiwałe Nauki, Noce Naukowców, spotkania z pisarzami, aktorami – ludźmi nauki i kultury.
- 7 Rozwój i kształcenie dzieci zdolnych wymaga różnorodnych działań dostosowanych do indywidualnych potrzeb i możliwości ucznia.

Jakich uczniów w szkole uznajemy za zdolnych?

Obecnie coraz więcej nauczycieli i specjalistów w dziedzinie edukacji uczniów zdolnych uważa, że wszyscy uczniowie są zdolni, jednak **około 3-5% uczniów posiada wybitne zdolności** i wymaga innych niż pozostali zdolni metod i form nauczania. Niektórzy badacze, eksperci są zdania, że uczniowie ci stanowią **ok. 25% ogółu uczniów**. Do tej grupy zaliczają tych, którzy **mają wysokie uzdolnienia i osiągnięcia w dziedzinach uznawanych za tzw. kierunkowe, specjalne**, np. uzdolnienia taneczne, artystyczne, sportowe lub społeczne.

Co może zrobić szkoła, aby rozwijać zdolności uczniów?

Na co warto zwrócić uwagę, poszukując szkoły dla dziecka zdolnego?

- ✓ różnorodność oferty zajęć pozalekcyjnych
- ✓ uczestnictwo i sukcesy szkoły w konkursach i olimpiadach
- ✓ zapisy w dokumentach szkoły

- dotyczące edukacji uczniów zdolnych
- ✓ przynależność szkoły do sieci Szkół Odkrywców Talentów
  - ✓ współpracę szkoły z innymi: szkołami, uczelniami, domami kultury, instytucjami i organizacjami pozarządowymi oraz rodzicami w podejmowaniu wspólnych działań, które służą rozwijaniu uzdolnień uczniów
  - ✓ pracę wychowawczą ukierunkowaną na różnorodne grupy uczniów, gdzie uczeń zdolny mo-

że wykorzystać swoją wiedzę, dzieląc się nią z innymi, realizując zadania jako „pomocnik” nauczyciela, pomagając słabszym, inicjując działania w zespole, rozwiązując problemy.

W praktyce szkolnej nauczyciele:

- ▶ przygotowują dla uczniów zdolnych:
  - dodatkowe zadania do wyboru,
- ▶ zachęcają uczniów zdolnych do:
  - realizacji programów międzynarodowych
  - czytania literatury obcojęzycznej
  - udziału w ciekawych projektach edukacyjnych
  - udziału w olimpiadach i konkursach
  - pomagania młodszemu, słabszemu w nauce
  - przygotowywania i prezentowania referatów, prowadzenia dyskusji, przedstawiania projektów, których byli pomysłodawcami lub liderami w pracy zespołowej
- ▶ organizują zajęcia dla uczniów o podobnych uzdolnieniach, czasem w różnych wiekowo grupach i w różnych szkołach, miejscach np. Centrum Nauki Kopernik, w domach kultury, klubach sportowych itp.

Cenną inicjatywą podejmowaną przez szkoły jest spotkanie się z nowymi uczniami i ich rodzicami tuż po rozpoczęciu roku szkolnego

Wychowawca klasy podczas przeprowadzania wywiadu, wspólnie z psychologiem lub pedagogiem szkolnym, określa potrzeby ucznia, jego zainteresowania i możliwości. Dokonuje wstępnego rozpoznania zdolności i oczekiwania zarówno samego ucznia, jak i jego rodziców co do sposobu nauczania i uczenia się w szkole, a także działań, które szkoła mogłaby podjąć w celu jak najlepszego odpowiedzenia na spe-

cialne potrzeby edukacyjne ucznia. Często już podczas pierwszego spotkania dokonuje wyboru spośród oferty zajęć pozalekcyjnych tych, które najlepiej będą rozwijały zainteresowania i pasję dziecka. W szkołach tych ceni się współpracę z rodzicami. Rodzice i nauczyciele wspólnie planują i troszczą się o rozwój uczniów zdolnych.

Jak szkoła może wspierać zdolnych

- indywidualny tok nauki
- indywidualny program nauczania
- systemy stypendialne, granty
- możliwość wcześniejszego rozpoczęcia nauki
- możliwość promocji do klasy programowo wyższej

Jeżeli nauczyciel stwierdzi, że dany uczeń oparował podstawę programową z przedmiotów nauczania przewidzianych dla tej klasy, przy tym posiada dużo większą wiedzę niż jego rówieśnicy, wówczas może wnioskować do dyrektora szkoły o objęcie takiego ucznia indywidualnym programem lub tokiem nauki.

Fakty i mity na temat uczniów zdolnych:

MIT: Uczeń zdolny to taki, który osiąga wysokie wyniki w nauce, bierze udział w olimpiadach.

FAKT: Wielu uczniów zdolnych osiąga słabe wyniki w nauce.

MIT: Uczniowie uzdolnieni nie potrzebują wspierania, i tak sobie poradzą, ponieważ są inteligentni.

FAKT: Uczniowie zdolni podobnie jak inni potrzebują wsparcia, pomocy psychologiczno-pedagogicznej, czasem nawet większej niż inni uczniowie. Znany jest wśród uczniów zdolnych problem osiągnięcia słabszych wyników w stosunku do rzeczywistych możliwości.

MIT: Uczeń, który osiąga słabe wyniki w nauce, nie jest uczniem zdolnym.

FAKT: Uzdolnienia nie zawsze przekładają się na wysokie osiągnięcia szkolne. Znamy wielu wybitnych, utalentowanych ludzi, którzy mieli problemy z nauką w szkole np.:

Tomasz Edison (1847-1931) – najgenialniejszy wynalazca w historii. Wynalazł m.in. żarówkę elektryczną, fonograf. Wprowadził ulepszenia do kame-

ry filmowej, telefonu, telegrafu, maszyny do pisania. Spędził w szkole zaledwie 3 lata, a jego nauczyciel uznał, że Edison jest opóźniony w rozwoju. Od 21. roku życia opracował ponad 1000 wynalazków. Słynął z wielkiej pracowitości i cierpliwości.

MIT: Uczeń z niepełnosprawnością nie jest uczniem zdolnym.

FAKT: Uczeń z niepełnosprawnością może być tak samo uzdolniony, czy utalentowany jak każdy inny uczeń. Nauczycielowi trudniej jest go rozpoznać, ponieważ najczęściej skupia się on na sferze słabych stron i trudności związanych z niepełnosprawnością. Tacy uczniowie nazwani zostali w literaturze przedmiotu „uczniami podwójnie wyjątkowymi”. Nauczyciel lub zespół nauczycieli przygotowuje dla takiego ucznia indywidualną kartę potrzeb i plan działań wspierających, które zapewniają uczniowi zdolnemu i jednocześnie mającemu trudności w nauce - wsparcie oznaczające zaplanowane, celowe oddziaływania nauczyciela, rodziców, psychologa i coraz częściej także zapraszanego do wspólnego planowania pracy z takim uczniem – nauczyciela terapeuty.

Nauczyciele o rozpoznawaniu i rozwijaniu zdolności

NAUCZYCIEL NAUCZANIA WCZESNOSZKOLNEGO

Z moich obserwacji wynika, że uczeń zdolny jest indywidualistą w myśleniu, działaniu i przejawianych predyspozycjach oraz posiadanych umiejętnościach. Na lekcjach zadaje mnóstwo pytań lub jeśli jest nieakceptowany, zamyka się w sobie, nudzi się. Jeśli ma silną wolę, przeciwstawia się poleceniom, nie akceptuje rutyny i podporządkowania się ogólnym regułom.

NAUCZYCIEL SZKOŁY PODSTAWOWEJ

Dzieci zdolne uczą się szybko i chętnie, ale wolą pracować samodzielnie. Nudzą się, gdy długo wyko-

nują jedną czynność. Wykonywanie podobnych ćwiczeń w celu wytrenowania umiejętności traktują jako karę. Nie uważają na lekcjach, ale gdy je pytam, doskonale wiedzą, co odpowiedzieć.

NAUCZYCIEL GIMNAZJUM

Moja uczennica Ola, gdy ma do wyboru wyjście ze znajomymi czy obejrzenie dokumentu dotyczącego globalnego ocieplenia, bez wahania wybiera nowe wiadomości z tego tematu, chce wszystko wiedzieć i jest to ważniejsze od towarzyskiego spotkania.

(z artykułu zamieszczonego w czasopiśmie internetowym Trendy, nr 2/2009)

O zdolności należy się odpowiednio zatroszczyć

UCZEŃ ZDOLNY w PYTANIACH I ODPOWIEDZIACH

W jakich obszarach pracy z uczniem zdolnym szkoła powinna lepiej niż dotychczas współpracować z placówkami specjalistycznymi, np. z poradnią psychologiczno-pedagogiczną?

ODPOWIADA: JOANNA WOJTULEWICZ, NAUCZYCIELKA JĘZYKA POLSKIEGO, DORADCA METODYCZNY M.ST. WARSZAWY DO SPRAW WSPIERANIA UCZNIÓW UZDOLNIONYCH

Należałoby uściślić formy współpracy szkoły z uczniem i jego rodzicami, nie można zapomnieć o konieczności pozyskiwania pełnej informacji dotyczącej uzdolnień i możliwości intelektualnych, zainteresowań ucznia, co ułatwi projektowanie indywidualnej ścieżki rozwoju ucznia. W Warszawie w każdej poradni zatrudniony jest pracownik, który przeszedł dodatkowe szkolenia dotyczące zagadnień związanych z diagnozą i rozwijaniem uzdolnień. Specjaliści ci opracowali również wewnętrzną procedurę zgłaszania przez szkoły uczniów na badania.

ODPOWIADA: LIDIA PASICH, NAUCZYCIEL-KONSULTANT W ŚWIĘTOKRZYSKIM CENTRUM DOSKONAŁENIA NAUCZYCIELI

Współpraca szkoły z poradnią psychologiczno-pedagogiczną mogłaby być lepsza w zakresie:

- udzielania wsparcia w zakresie potrzeb emocjonalnych i społecznych,
- funkcjonowania ucznia w zespole,
- umiejętności radzenia sobie z „innością”
- umiejętności radzenia sobie z zazdrością i oporem ze strony rówieśników,
- umiejętności radzenia sobie z samotnością

ODPOWIADA: TERESA OGNIIEWSKA, CENTRUM EDUKACJI NAUCZYCIELI W KOSZALINIE

Przede wszystkim w zakresie wspierania nauczycieli w rozwijaniu u uczniów ich kreatywności –

ningi twórczości, a także w zakresie tutoringu – czym jest i jak go stosować w pracy z uczniem zdolnym.

Czy szkoły powinny tworzyć dla uczniów zdolnych zintegrowane oferty edukacyjne?

ODPOWIADA: JOANNA WOJTULEWICZ, NAUCZYCIELKA JĘZYKA POLSKIEGO, DORADCA METODYCZNY M.ST. WARSZAWY DO SPRAW WSPIERANIA UCZNIÓW UZDOLNIONYCH

Szkoła jest zobligowana do organizowania kół zainteresowań, uwzględniających różnego rodzaju pasje uczniów. Jest rzeczą naturalną, że takie formy edukacji pozalekcyjnej istnieją i mają znaczący wpływ na kształtowanie intelektualnych i społecznych postaw młodego człowieka. W dużych ośrodkach miejskich istnieje możliwość uzupełnienia szkolnej oferty edukacyjnej o działania instytucji pozaszkolnych (teatr, muzea, galerie, kluby sportowe, wyższe uczelnie). Jest to ze wszech miar zasadne, gdyż uczeń po lekcjach rozwija swoje uzdolnienia w innej przestrzeni (teatr, galeria, laboratorium, sale wykładowe), ma wówczas bezpośredni kontakt z wysokiej klasy specjalistami w danej dziedzinie, pasjonatami, ekspertami, artystami. Stanowi to niezwykle ważny czynnik uatrakcyjniający zajęcia, wzmacniający motywację do pracy i ciekawość poznawczą uczniów (dzieci i młodzieży). Uczniowie szkół warszawskich mogą korzystać z bogatej oferty zajęć pozaszkolnych, która jest na bieżąco uaktualniana i znajduje się na stronie internetowej Biura Edukacji Urzędu m.st. Warszawy. Natomiast w mniejszych miejscowościach, w których dostęp do ośrodków edukacji pozaszkolnej jest ograniczony, zintegrowana oferta edukacyjna dla uczniów zdolnych realizowana w szkołach ma szczególne uzasadnienie.

Zdolności a osiągnięcia szkolne

1 Wśród uczniów zdolnych zauważa się różnorodne problemy emocjonalne i społeczne, które często mają wpływ na ich prawidłowe funkcjonowanie w grupie. Problemy te mogą powodować sytuacje, w których dorośli, zarówno nauczyciele, jak i rodzice, nie dostrzegają uzdolnienia dziecka, ponieważ skupiają się w swych oddziaływaniach wychowawczych właśnie na owych trudnościach ucznia.

2 Wszystkie dzieci, niezależnie od tego, czy potrafią to wyrazić, oczekują od dorosłych uczestnictwa w zdobywaniu przez nich wiedzy, zaangażowania, dzielenia z nimi ich szkolnych sukcesów i porażek. Jeśli rodzice i nauczyciele reprezentują wobec zdolnych dzieci głównie postawę nadmiernie wymagającą, np. oczekują celujących ocen, reprezentowania szkoły i sukcesów związanych z uczestnictwem w licznych konkursach czy olimpiadach, może się okazać, że nie wszyscy uczniowie będą w stanie sprostać tym wymaganiom. Wówczas z powodu lęku, poczucia osamotnienia, braku wiary we własne możliwości w dziecku utrwała się przekonanie, że wcale nie jest zdolne.

3 Dzieci uzdolnione w danej dziedzinie lub te z wysokim potencjałem intelektualnym, nie mogą być postrzegane przez dorosłych głównie z perspektywy listy ich osiągnięć i celujących ocen. W pracy z tą grupą uczniów należy zdawać sobie sprawę, że niektóre czynniki, na przykład: nierówne tempo rozwoju intelektualnego, różnice osobowościowe, negatywne oddziaływanie środowiska szkolnego czy domowego, mogą znacząco wpłynąć na szkolne funkcjonowanie i spowodować obniżenie i pogorszenie wyników w nauce i rozwoju.

4 Coraz częściej w praktyce spotykamy się z sytuacją, kiedy rodzice i nauczyciele tych uczniów zwracają uwagę, że ci, którzy osiągnęli najwyższe wyniki w nauce,

w których pokładano nadzieje z w i ą z a n e z ich edukacją, uczą się coraz słabiej. Zjawisko to związane jest z za-

niżonymi osiągnięciami szkolnymi i może dotyczyć nawet 50 proc. populacji dzieci zdolnych. Jeżeli rodzice lub nauczyciele zauważą kilka z wymienionych poniżej zachowań, powinni porozmawiać z dzieckiem, wychowawcą klasy i psychologiem lub pedagogiem szkolnym, podając działania mające na celu przezwyciężenie tego hamującego, a często wręcz niszczącego wysoki potencjał dziecka problemu:

- słabe wyniki prac kontrolnych, sprawdzianów i odpowiedzi; niedbałe wykonywanie zadań domowych;
- nerwowość, płaczliwość lub nadmierną nieśmiałość;
- duże możliwości intelektualne i jednoczesny brak umiejętności uczenia się;
- szeroką wiedzę ogólną przy jednoczesnym braku opanowania przerabianego materiału;
- szerokie zainteresowania pozaszkolne i minimalny wysiłek wkładany w prace szkolne;
- nieumiejętność wyznaczania realnych celów i nie-realistyczne oczekiwania co do własnej osoby;
- tendencję do wycofywania się lub agresywnej dominacji w grupie; problemy w nawiązywaniu kontaktów z rówieśnikami;
- nieumiejętność pracy w grupie; problemy z dyscypliną i przeciwstawianie się poleceniom nauczyciela, rodziców;
- bierne lub negatywne postawy wobec obowiązków szkolnych;
- unikanie działania w nieznanym i nowych sytuacjach w obawie przed niepowodzeniem; trudności w kończeniu rozpoczętych zdań i prac;
- problemy z koncentracją, niezorganizowanie w pracy.

O uczniach zdolnych w Internecie

Ośrodek Rozwoju Edukacji zaprasza Czytelników zainteresowanych tematem do zapoznania się ze stroną internetową ORE www.ore.edu.pl/Uczen_zdolny, gdzie znajdują Państwo między innymi materiały, opinie ekspertów, przykłady dobrych praktyk w szkołach, informacje o pilotażowych olimpiadach oraz najczęściej zadawane pytania i formułowane wątpliwości przez rodziców, nauczycieli wraz z odpowiedziami. Zapraszamy Państwa także do zadawania pytań poprzez formularz kontaktowy.

Przypominamy:

Reforma edukacji wiąże się z włączeniem uczniów zdolnych do grona uczniów o specjalnych potrzebach edukacyjnych. Zadaniem nauczycieli jest indywidualizacja pracy na lekcji i w zajęciach pozalekcyjnych, dostosowanie zadań do możliwości i predyspozycji poszczególnych uczniów tak, aby uczeń zdolny mógł uczyć się więcej, poszerzał wiedzę z danego tematu i aby w konsekwencji szybciej niż jego koledzy i koleżanki mógł opanować dane zagadnienie.

Warto wiedzieć:

✓ w roku 2012 na stronie internetowej Ośrodka Rozwoju Edukacji www.ore.edu.pl/uczenzdolny ukazały się poradniki do pracy z uczniem zdolnym:

Rodzicom polecamy szczególnie poradnik „Jak pracować z uczniem zdolnym. Poradnik dla nauczycieli i rodziców” autorstwa M. Mach i M. Brauna

W roku 2013 ukażą się:
Klubik małego matematyka – rozwijanie aktywności matematycznych u dzieci I etapu edukacyjnego autorstwa B. Rożek, E. Urbańskiej

Jak pracować z uczniem zdolnym? Poradnik nauczyciela matematyki pod redakcją M. Mikołajczyk
Rozszerzony program matematyki w gimnazjum autorstwa W. Guzickiego

✓ od roku 2010 prowadzone są cztery pilotażowe olimpiady dla gimnazjalistów z: matematyki, informatyki, jęz. angielskiego, a także z jęz. hiszpańskiego dające laureatom uprawnienia – ocenę celującą z danego przedmiotu, wpis na świadectwie oraz możliwość dostania się do wybranej szkoły ponadgimnazjalnej bez względu na liczbę punktów uzyskaną z testu gimnazjalnego – sprawdź, www.ore.edu.pl/uczenzdolny.

Szkoły Odkrywców Talentów

Liczba Szkół Odkrywców Talentów w całym kraju: 1533

Miejsca Odkrywania Talentów

Liczba Miejsc Odkrywania Talentów w całym kraju: 634

Ośrodek Rozwoju Edukacji, realizując projekt „Opracowanie i wdrożenie kompleksowego systemu pracy z uczniem zdolnym”, współfinansowany przez Unię Europejską ze środków Europejskiego Funduszu Społecznego, prowadzi zadanie dotyczące sieci szkół i miejsc odkrywania talentów. Zapraszamy szkoły i miejsca, gdzie nauczyciele i instruktorzy pracują na co dzień z uczniami zdolnymi, do przystąpienia do sieci SOT/MOT. Więcej informacji znajduje się na stronie www.ore.edu.pl/uczenzdolny w zakładce Odkrywamy Talenty. Tu rodzice i nauczyciele znajdą informację gdzie skierować dziecko, żeby rozwijało talent.